

Mineralhandleren Elling Ellingsen Gjethus

Knut Edvard Larsen¹ og Øivind Thoresen²

¹Geminiveien 13, 3213 Sandefjord (behierit@online.no)

²Elle Terrasse 3, 1444 Drøbak (ot@panvision.com)

En som bidro til å gjøre mineraler fra Snarum tilgjengelig for museer og samlinger i begynnelsen av siste halvdel av 1800-tallet var skjerperen Elling Ellingsen Gjethus (1819 - 27 mars 1883). Han virket som mineralhandler fra slutten av 1860-årene og frem til hans død i 1883. Han døde av tuberkulose 64 år gammel. I følge folketellingen for 1865 var han og hans kone, Christine Olsdatter og deres fire barn (13-4 år) bosatt på Langerud ved Snarums Værk. Han var den gang 47 år. Han solgte mineraler fra det sørlige Norge, deriblant Snarumsmineraler. Han må ha vært svært aktiv med mineralinnsamling i disse årene. Universitetets Mineralcabinett i Christiania (som senere ble Mineralogisk-Geologisk Museum) kjøpte i 1868 «en Del Snarumsmineralier efter Bestilling» av Gjethus (Universitets Aarsberetning 1838).

Figur 3. Bilde av gården ved Snarumselva der Elling Ellingsen Gjethus bodde. Hovedbygningen til høyre var hans bolighus. I bakgrunnen til høyre i bildet kan man se Snarum kirke. På motsatt side av elven sees småbruket Bakken. Bildet er skannet fra et glassplatenegativ funnet på gården Solli. Trolig fra 1898.

I samlingene til Mineralogisk-Geologisk Museum er det for eksempel en smaragd fra Byrud som er gitt som gave fra Gjethus i 1869 (Nordrum & Raade 2006). Av årsberetningene for Det Mineralogiske Museum i København, Danmark 1875-1881 ser vi at Gjethus årlig solgte mange prøver til samlingene. Eksempler er «cyprin» fra Sauland og «kjerulfin» fra Bamble. I 1877 solgte han prøver til museet av turmalin, apatitt, titanjern (hematitt?), albitt og pseudomorfoser etter enstatitt alle fra Snarum, i tillegg til 28 krystaller av akmitt fra Rundemyr (Johnstrup 1878). Året etter solgte han to samlinger med hele 328 stuffer fra ulike lokaliteter i Sør-Norge til det samme museet (Faber 1879). En gammel prøve med hydroksylapatitt fra Oksøiekollen, Snarum i samlingen til Øivind Thoresen har etikett merket «Gjethus 1877» (Fig. 2).

Hans sønn, Olaf Ellingsen Gjethus, overtok antagelig mineralhandelen etter farens bortgang i 1883. I folketellingen fra 1891 er han oppført som «Selvstændig mineralhandler (hovednæring) og forpagter af jord».

Figur 2. Hydroksylapatitt med litt albitt fra Oksøiekollen, Snarum, Modum, Viken. Største krystall 6,2cm. Innsamlet og solgt 1877 av Elling Ellingsen Gjethus til Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm, se etiketten. Foto og samling: Øivind Thoresen.

Takk

En takk til Arnt Berget, Modum Historielag, som skaffet til veie bildet fra gården der Elling Ellingsen Gjethus bodde.

Referanser

Det Kongelige Norske Frederiks Universitets Aarsberetning for Aaret 1868. *Norske Universitets- og Skole-Annaler. Tredie Række* **10**, 139-194.

- Faber (1879): Det mineralogiske Museum. VIII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter. *Aarbog for Københavns Universitet* 1878-1879, 750-753.
- Johnstrup, [F.] (1876): Det mineralogiske Museum. VIII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter. *Aarbog for Københavns Universitet* 1875-1876, 176-179.
- Johnstrup [F.] (1878): Det mineralogiske Museum. VIII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter. *Aarbog for Københavns Universitet* 1877-1878, 443-447.
- Nordrum, F.S., Raade, G. (2006): The emerald deposit at Byrud, Eidsvoll, S. Norway. *Norsk Bergverkmuseums Skrift* **33**, 9-16.
- Modum kirkebøger, SAKO/A-234/F/Fa/L0015: Ministerialbok nr. 15 /2, 1877-1889, s. 275.